البس ما لا تشتهر به و لا یزری بک

نه لباس شُهرت بپوش
و نه لباسی که تو را
بی مقدار جلوه دهد.

همایش

چه کسی رزمنده «جهاد تبیین» است؟

معاون سیاسی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با تأکید بر اینکه مجاهدت در جهاد تبیین یعنی دفاع از ارزش‌ها، عقاید و باورهای یک ملت، گفت: عرصه جهاد تبیین دارای محدودیت جغرافیایی نیست و همه مردم به ویژه دانشجویان، نخبگان و اصحاب رسانه به عنوان یک مجاهد می‌توانند در کوچه و بازار نقش‌آفرینی کنند. یدالله جوانی؛ در همایش جهاد تبیین که با حضور فرماندهان و بسیجیان پایگاه‌های بسیج آستان قدس رضوی در سالن همایش‌های مؤسسه تربیت بدنی آستان قدس رضوی برگزار شد، به تشریح چیستی، چرایی و چگونگی جهاد تبیین پرداخت.

وی افزود: نوع جهاد بر اساس اقتضای زمان، متفاوت است. در شرایط کنونی دشمن با هدف تصرف قلب‌ها و تسخیر اذهان اقدام به تحریف روایت‌ها و حقایق می‌کند تا اعتقادات و باورهای دینی و اسلامی نسل جدید را تضعیف و باورهای باطل غربی را در اذهان جوانان نهادینه کند. مردم، دانشجویان، نخبگان، اصحاب رسانه و... در شرایط جنگ شناختی برای تبیین حقایق و دستاوردهای انقلاب باید با مطالعه مستمر، منطق و استدلال قوی با افراد مورد تهاجم گفت‌وگو و گره‌های ذهنی آن‌ها را کشف و باز کنند.

گنجینه

نمایشگاه شاهنامه‌های نفیس خطی

همزمان با سالروز بزرگداشت حکیم ابوالقاسم فردوسی، نمایشگاه شاهنامه‌های نفیس خطی و چاپ سنگی در موزه قرآن و هدایای مقام معظم رهبری حرم مطهر رضوی افتتاح شد. در مراسم افتتاح این نمایشگاه که با حضور محمد حسین‌زاده مدیرکل فرهنگ و ارشاد اسلامی خراسان رضوی برگزار شد؛ حسین‌زاده با اشاره به بازدید از مرکز نسخ خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، وجود گنجینه‌هایی بی‌نظیر در این مجموعه که بیانگر هویت ایرانی اسلامی است را حیرت‌آور توصیف کرد. در این نمایشگاه ۱۰ نسخه خطی متعلق به قرن دهم هجری قمری به خط نستعلیق و ۱۵ نسخه چاپ سنگی از قرن ۱۳ به بعد در معرض بازدید قرار گرفته است.

بازخوانی یک گزارش ویژه، مربوط به سال ۱۲۵۴ خورشیدی که تنها بنای قابل مشاهده شهر، حرم رضوی بوده

اصول شهرسازی در مشهدِ ۱۴۷ سال پیش

محمد حسین نیکبخت

معمولاً وقتی از بادگیر سخنی به میان می‌آید، فوری یاد یزد و بادگیرهای زیبایش می‌افتید و شاید تصور می‌کنید که چنین سازه مهم و تأثیرگذاری که به احتمال زیاد اختراع ایرانیان است و نقش مهمی در تهویه متبوع ساختمان‌ها دارد، تنها در مناطق کویری به کار گرفته می‌شود. اگر دیدگاهتان این است، باید بگویم که اطلاعاتتان در این زمینه خیلی زیاد نیست. تقریباً در بیشتر شهرهای غیرکویری ایران، به استثنای شهرهای مناطق حاشیه دریای خزر و نواحی سردسیر کوهستانی، از بادگیر به شکل‌های گوناگون در ساختمان‌ها استفاده می‌شود. نکته جالب‌تر اینکه شهر مشهد هم از این قاعده مستثنا نیست منتها چون طی یک قرن گذشته، معماری شهری ما دستخوش تغییرات اساسی شده و شکل و الگوی سنتی و زیبای خود را با طرح‌های وارداتی عوض کرده‌است، متأسفانه امروزه دیگر چشم ما به جمال آن نمادهای معماری اصیل ایرانی اسلامی در شهر امام رضا(ع) روشن نمی‌شود. این‌ها را خدمتتان عرض کردم چون می‌خواهم امروز برایتان از یک گزارش خاص تاریخی درباره ساختار و معماری شهری مشهد صحبت کنم، گزارشی مربوط به سال ۱۲۵۴ش، یعنی چیزی حدود ۱۴۷ سال قبل که در آن، خواسته یا ناخواسته، الگوی شهرسازی مشهد به نحو دقیقی، مورد توجه قرار گرفته است.

گزیده

خانه‌های مشهد در یک و نیم قرن پیش، سیمایی گلی داشت و دیوارهای خانه‌ها، به یک اندازه ساخته می‌شد. فضای شهر به گونه‌ای طراحی شده‌بود که تنها بنای قابل مشاهده، حرم رضوی باشد؛ به دیگر سخن، طی این دوره در مشهد، بنای دو یا چند طبقه وجود نداشت.

■ آثار قلمی یک انگلیسی فضول!

قصه از آن‌جا شروع شد که یک کلنل انگلیسی به نام آقای «مَکْ گِرگور» در سال ۱۲۵۴ش، مصادف با دوره سلطنت ناصرالدین‌شاه و البته درگیری‌های شدید روس و انگلیس برای تسلط بر نواحی شمالی اترک و مناطق شرقی هریرود، با مأموریت نظامی و جاسوسی به خراسان آمد و موظف شد گزارش مفصلی از آنچه را که دیده‌است، بنویسد. لابد می‌گویید خب اینکه چیز خوبی نیست! برای آن موقع شاید چیز خوبی نبوده، اما از آن‌جا که اطلاعات ثبت شده در نوشته مک‌گرگور خیلی دقیق و میلی‌متری است، می‌تواند تصور ما را از مشهد ۱۴۷ سال قبل کامل و دقیق‌تر کند.

■ هارمونی نما و رنگ

بر پایه این گزارش، خانه‌های مشهد در یک و نیم قرن پیش، سیمایی گِلی داشت و دیوارهای خانه‌ها، به یک اندازه ساخته می‌شد. فضای شهر به گونه‌ای طراحی شده‌بود که تنها بنای قابل مشاهده، حرم رضوی باشد؛ به دیگر سخن، طی این دوره در مشهد، بنای دو یا چند طبقه وجود نداشت یا اگر هم داشت، در فاصله‌ای نسبتاً طولانی و دورتر از زاویه دید مردم نسبت به حرم مطهر ساخته شده‌بود. مک گرگور به ۶ دروازه اصلی شهر اشاره می‌کند و می‌گوید دیوار دور شهر نیز، رنگ و شکلی شبیه دیوارهای خانه‌ها داشت. هرچند او به دلیل سلیقه خاص و نگاه استعماری‌اش، چندان از این هم‌رنگی به نیکی یاد نمی‌کند، اما کسانی که اهل هنر و معماری باشند، می‌توانند از مشهد ۱۵۰ سال قبل، تصور یک شهر را با نمایی تماماً کاهگلی و یک هارمونی فوق‌العاده از شکل و رنگ داشته‌باشند. براساس گزارش مک گرگور، حتی دروازه‌های شهر هم به یک شکل ساخته شده‌بود و درهای ورودی منازل نیز، شکل و شمایلی شبیه به همین دروازه‌ها داشت؛ این هماهنگی و نظم یا به قول امروزی‌ها، هارمونی در ساخت و ساز شهری، تصویری زیبا از مشهد قدیم ارائه می‌کند که پشت حصارهای بلند آن مخفی شده‌بود. مک‌گرگور باروهای مشهد را بسیار خوب و مستحکم توصیف می‌کند. نکته جالب توجه در گزارش او، وجود بادگیرهای متعدد در شهر مشهد است که کار کولرهای امروز را در فصل تابستان انجام می‌داده؛ مک‌گرگور اشاره‌ای به گستره این بادگیرها نمی‌کند؛ یعنی نمی‌گوید که در کجای مشهد، تعداد آن‌ها بیشتر بوده‌است؛ اما به نظر می‌رسد استفاده از این نماد مهم معماری ایرانی در مشهد، منحصر به جای خاصی نبوده‌است و همه معماران از آن استفاده می‌کرده‌اند.

■ تصویری متفاوت از خیابان مشهد

بر اساس گزارش مک‌گرگور، خیابان مشهد، یک مسیر کاملاً مستقیم است که در آن می‌شود روزگار باشکوه یک معبر مهم شهری را تجسم کرد. ظاهراً به دلیل قحطی و خشکسالی‌های پیاپی، بیشتر درختان بلند دو طرف نهر نادری، در این زمان وجود نداشتند. گرگور می‌نویسد: «تنها در بالاخیابان، اندکی از این درختهای پرشکوه باقی مانده‌است.» به این ترتیب، سیمایی که در گزارش او از خیابان و نهر زیبای آن داریم، تصویری خوشایند نیست و به احتمال زیاد در این دوره، زیبایی‌های افسون‌گر گذشته، دچار نقصان بسیار شده‌است. در فاصله‌های مشخص و در مجاورت نهر، سکوهایی برای استراحت مردم و شاید استقرار دوره‌گردها ساخته بودند.